

KODEKS POSTĘPOWANIA CYWILNEGO

ORZECZNICTWO
PIŚMIENNICTWO

Tom IV

Jacek Gudowski

**GUDI
LEX**

KODEKS POSTĘPOWANIA CYWILNEGO

ORZECZNICTWO
PIŚMIENNICTWO

Tom IV

Orzecznictwo Sądu Najwyższego z lat 1922–2020
oraz piśmiennictwo z lat 1872–2020,
dotyczące Kodeksu postępowania cywilnego
lub zachowujące ścisły związek z jego przepisami

Jacek Gudowski

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

**GUDI
LEX**

Stan prawny na 10 lipca 2020 r.

Wydawca
Małgorzata Stańczak

Redaktor prowadzący
Joanna Tchorek

Opracowanie redakcyjne
Violet Design Wioletta Kowalska

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2020

© Copyright by Jacek Gudowski, 2020

ISBN 978-83-8187-984-2

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Agnieszce, Aniom, Basi, Bogusi, Czesławie, Elżbiecie, Gabrieli, Helenie,
Kasi, Irenie, Iwonie, Majce, Marcie, Maryli, Mirce, Monice, Teresie,
Andrzejowi, Antkowi, Bronkowi, Darkom, Grzegorzowi, Henrykowi,
Hubertowi, Jankowi, Józkowi, Karolowi, Kaziowi, Krzysztofom, Leszkowi,
Marianowi, Markowi, Mirkowi, Pawłowi, Romkowi, Tadeuszom,
Władkowi, Wojtkowi i Zbyszkom

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	23
Przedmowa	31
Co to jest GUDI-LEX i jak z niego korzystać	41
Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego	47
CZĘŚĆ PIERWSZA	
POSTĘPOWANIE ROZPOZNAWCZE	49
KSIĘGA DRUGA	
Postępowanie nieprocesowe	49
Tytuł I	
Przepisy ogólne	51
Art. 506. [Wszczęcie postępowania nieprocesowego]	51
Art. 507. [Właściwość rzeczowa]	60
Art. 508. [Właściwość miejscowa]	61
Art. 509. [Skład sądu]	64
Art. 509 ¹ . [Czynności referendarza]	64
Art. 510. [Uczestnik; zainteresowany]	65
Art. 511. [Treść wniosku]	92
Art. 511 ¹ . [Zwrot wniosku nieopłaconego]	92
Art. 511 ² . [Obowiązek wniesienia odpowiedzi na wniosek o wszczęcie postępowania; posiedzenie przygotowawcze]	93
Art. 512. [Cofnięcie wniosku]	93
Art. 513. [Niestawiennictwo uczestników]	95
Art. 514. [Rozprawa]	95
Art. 515. [Postępowanie dowodowe]	98
Art. 516. [Orzeczenia]	99
Art. 517. (uchylony)	101
Art. 518. [Apelacja, zażalenie]	101
Art. 518 ¹ . [Zaskarżanie wpisów]	112
Art. 518 ² . [Sąd drugiej instancji w sprawach o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką]	114
Art. 519. (uchylony)	114
Art. 519 ¹ . [Skarga kasacyjna]	114

Art. 519 ² .	[Żądanie stwierdzenia niezgodności]	142
Art. 520.	[Koszty]	144
Art. 521.	[Skuteczność orzeczenia; wstrzymanie wykonania orzeczenia]	149
Art. 522.	[Wykonanie postanowień z urzędu]	151
Art. 523.	[Zmiana prawomocnego postanowienia]	151
Art. 524.	[Wznowienie postępowania]	155
Art. 525.	[Udostępnianie akt]	161

Tytuł II

Przepisy dla poszczególnych rodzajów spraw	163
---	-----

Dział I

Sprawy z zakresu prawa osobowego	163
---	-----

Rozdział 1

Uznanie za zmarłego i stwierdzenie zgonu	163
---	-----

Oddział 1

Postępowanie o uznanie za zmarłego	163
---	-----

Art. 526.	[Właściwość sądu]	163
Art. 527.	[Uprawniony]	165
Art. 528.	[Termin do zgłoszenia wniosku]	165
Art. 529.	[Treść wniosku]	165
Art. 530.	[Ogłoszenie o wszczęciu postępowania]	166
Art. 531.	[Publikacja ogłoszeń]	166
Art. 532.	[Upływ terminów]	167
Art. 533.	[Wysłuchanie bliskich]	167
Art. 534.	[Postępowanie z urzędu]	168

Oddział 2

Postępowanie o stwierdzenie zgonu	168
--	-----

Art. 535.	[Zasady postępowania]	168
Art. 536.	[Zgłoszenie wniosku]	170
Art. 537.	[Ogłoszenie o wszczęciu postępowania]	170
Art. 538.	[Oznaczenie chwili śmierci]	171

Oddział 3

Uchylenie postanowień orzekających uznanie za zmarłego lub stwierdzenie zgonu	172
--	-----

Art. 539.	[Tryb uchylania postanowień]	172
Art. 540.	[Właściwość sądu]	174
Art. 541.	[Wniosek; uchylenie z urzędu]	174
Art. 542.	[Uchylenie postanowienia]	175
Art. 543.	[Osobiste stawienie osoby uznanej za zmarłą]	175

Rozdział 2	
Ubezważnowolnienie	176
Oddział 1	
Przepisy ogólne	176
Art. 544. [Właściwość sądu]	176
Art. 545. [Wniosek]	177
Art. 546. [Uczestnicy]	182
Art. 547. [Wysłuchanie osoby, której dotyczy wnioski o ubezważnowolnienie]	186
Oddział 2	
Doradca tymczasowy	188
Art. 548. [Doradca tymczasowy]	188
Art. 549. [Skutek ustanowienia doradcy tymczasowego]	189
Art. 550. [Utrata mocy postanowienia o ustanowieniu doradcy tymczasowego]	190
Art. 551. [Zawiadomienie sądu opiekuńczego]	190
Oddział 3	
Postępowanie	190
Art. 552. [Świadcstwo lekarskie; zaświadczenia]	190
Art. 553. [Badanie przez biegłych; treść opinii biegłego]	193
Art. 554. [Obserwacja w zakładzie leczniczym]	198
Art. 554 ¹ . [Cel postępowania dowodowego]	200
Art. 555. [Obowiązek przeprowadzenia rozprawy]	201
Art. 556. [Zaniechanie doręczania pism sądowych, wezwania lub wysłuchania osoby, której dotyczy ubezważnowolnienie; ustanowienie kuratora]	201
Art. 557. [Treść postanowienia o ubezważnowolnieniu]	204
Art. 558. [Przesłanie odpisu postanowienia sądowi opiekuńczemu; zawiadomienie o konieczności ustanowienia kuratora]	208
Art. 559. [Uchylenie i zmiana ubezważnowolnienia]	208
Art. 560. [Zaskarżenie postanowień; środki odwoławcze]	212
Art. 560 ¹ . [Ustanowienie z urzędu adwokata lub radcy prawnego]	214
Dział 1a	
<i>Sprawy o zobowiązanie osoby stosującej przemoc w rodzinie do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazanie zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia</i>	215
Art. 560 ² . [Sprawy objęte przepisami działu]	215
Art. 560 ³ . [Formularz wniosku o zobowiązanie osoby stosującej przemoc w rodzinie do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazanie zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia]	215

Art. 560 ⁴ .	[Rozpoznanie wniosku na rozprawie; sporządzenie i doręczenie odpisów wniosku]	216
Art. 560 ⁵ .	[Termin rozpoznania wniosku]	216
Art. 560 ⁶ .	[Dokonywanie doręczeń przez Policję lub Żandarmerię Wojskową]	216
Art. 560 ⁷ .	[Elementy, skuteczność i wykonalność postanowienia o zobowiązaniu osoby stosującej przemoc w rodzinie do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazaniu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia]	217
Art. 560 ⁸ .	[Rozstrzygnięcie o zabezpieczeniu]	217
Art. 560 ⁹ .	[Doręczenie odpisu postanowienia oraz zawiadomienie zespołu interdyscyplinarnego o jego wydaniu; bieg terminu do złożenia wniosku o uzasadnienie]	217
Art. 560 ¹⁰ .	[Sporządzenie i doręczenie odpisu apelacji]	218
Art. 560 ¹¹ .	[Termin do wniesienia odpowiedzi na apelację]	218
Art. 560 ¹² .	[Termin rozpatrzenia apelacji]	218

Dział II

Sprawy z zakresu prawa rodzinnego, opiekuńczego i kurateli	218
---	-----

Rozdział 1

Sprawy małżeńskie	218
--------------------------------	-----

Art. 561.	[Zezwolenie na zawarcie małżeństwa]	218
Art. 561 ¹ .	[Wywiad środowiskowy]	221
Art. 562.	[Zwolnienie od obowiązku złożenia dokumentu]	222
Art. 563.	[Działanie przez pełnomocnika]	224
Art. 564.	[Obowiązkowa rozprawa]	225
Art. 565.	[Inne sprawy małżeńskie]	225
Art. 565 ¹ .	[Wywiad środowiskowy]	227
Art. 566.	[Właściwość sądu w sprawie o podział majątku wspólnego]	227
Art. 567.	[Postępowanie o podział majątku wspólnego]	228
Art. 567 ¹ .	[Właściwość sądu w sprawach o separację]	297
Art. 567 ² .	[Umorzenie postępowania]	298
Art. 567 ³ .	[Postanowienie o separacji]	298
Art. 567 ⁴ .	[Postanowienie o zniesieniu separacji]	298
Art. 567 ⁵ .	[Wpływ na inne postępowania]	298

Rozdział 2

Inne sprawy rodzinne oraz sprawy opiekuńcze	299
--	-----

Oddział 1

Przepisy ogólne	299	
Art. 568.	[Sąd opiekuńczy]	299
Art. 569.	[Właściwość sądu]	302

Art. 569 ¹ .	[Właściwość miejscowa sądu okręgowego w sprawach o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką]	304
Art. 570.	[Postępowanie z urzędu]	304
Art. 570 ¹ .	[Wywiad środowiskowy]	305
Art. 570 ^{1a} .	[Zarządzenie przeprowadzenia przez kuratora sądowego wywiadu środowiskowego w toku postępowania o ustanowienie opieki lub kuratelii]	306
Art. 570 ² .	[Skierowanie do mediacji]	307
Art. 571.	(uchylony)	308
Art. 572.	[Obowiązek zawiadomienia]	308
Art. 573.	[Udział w postępowaniu osoby pozostającej pod władzą rodzicielską, opieką lub kuratelą]	308
Art. 574.	[Nakaz osobistego stawienia]	310
Art. 575.	[Osobiste stawienie innych uczestników]	310
Art. 575 ¹ .	[Posiedzenie przy drzwiach zamkniętych]	310
Art. 576.	[Wysłuchanie]	310
Art. 577.	[Zmiana postanowienia przez sąd opiekuńczy]	313
Art. 578.	[Skuteczność i wykonalność postanowień]	316
Art. 578 ¹ .	[Wszczęcie postępowania wykonawczego]	316
Art. 578 ² .	[Obowiązkowe zastępstwo uczestników w postępowaniu w sprawach o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką]	316

Oddział 2

Sprawy z zakresu stosunków między rodzicami a dziećmi	317	
Art. 579.	[Rodzaje spraw]	317
Art. 579 ¹ .	[Nadzór sądu opiekuńczego]	321
Art. 579 ² .	[Opinia]	322
Art. 579 ³ .	[Przeprowadzenie wywiadu środowiskowego w sprawach o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką]	323
Art. 579 ⁴ .	[Postępowanie w sprawie o udzielenie zgody na umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej na podstawie orzeczenia sądu lub innego organu państwa obcego]	323
Art. 580.	(uchylony)	324
Art. 581.	[Uznanie ojcostwa]	325
Art. 582.	[Rozstrzygnięcie o istotnych sprawach dziecka]	325
Art. 582 ¹ .	[Ustalenie kontaktów z dzieckiem]	326
Art. 583.	[Czynność przekraczająca zakres zwykłego zarządu]	327
Art. 584.	[Nadanie dziecku nazwiska]	328

Oddział 3

Sprawy o przysposobienie	329	
Art. 585.	[Wniosek o przysposobienie]	329
Art. 585 ¹ .	[Wskazanie przez rodziców osoby przysposabiającego] ...	330

Art. 585 ² .	[Zawiadomienie prokuratora o toczącym się postępowaniu]	331
Art. 586.	[Tryb postępowania]	331
Art. 586 ¹ .	[Zażalenie]	333
Art. 587.	[Śmierć uczestnika postępowania]	333
Art. 588.	[Skuteczność postanowienia]	333
Art. 589.	[Blankietowa zgoda na przysposobienie]	333

Oddział 4

Sprawy z zakresu opieki	334	
Art. 590.	[Przyrządzenie opiekuna]	334
Art. 591.	[Zaświadczenie]	334
Art. 592.	[Zwolnienie od obowiązku objęcia opieki]	334
Art. 593.	[Zezwolenia sądu opiekuńczego]	335
Art. 594.	[Zasady i tryb składania gotówki przez opiekunów]	335
Art. 595.	[Sprawozdanie z opieki]	336
Art. 596.	[Badanie rachunku końcowego]	336
Art. 597.	[Wynagrodzenie opiekuna]	336
Art. 598.	[Grzywna]	337

Oddział 5

Sprawy o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką	338	
Art. 598 ¹ .	[Tryb postępowania]	338
Art. 598 ² .	[Wpływ na inne postępowania]	340
Art. 598 ³ .	[Dochodzenie w celu ustalenia miejsca pobytu]	342
Art. 598 ⁴ .	[Obowiązek przeprowadzenia rozprawy]	343
Art. 598 ⁵ .	[Termin; nakaz zapewnienia osobie powrotu do państwa – miejsca pobytu przed naruszeniem prawa; uzasadnienie]	343
Art. 598 ⁶ .	[Przymusowe odebranie przez kuratora]	343
Art. 598 ⁷ .	[Właściwość kuratora]	344
Art. 598 ⁸ .	[Uprawnienia kuratora]	344
Art. 598 ⁹ .	[Obecność uprawnionego przy przymusowym odebraniu]	344
Art. 598 ¹⁰ .	[Pomoc policji]	345
Art. 598 ¹¹ .	[Udaremnianie odebrania]	345
Art. 598 ^{11a} .	[Ustalenie miejsca pobytu osoby podlegającej przymusowemu odebraniu]	345
Art. 598 ¹² .	[Środki ostrożności; wstrzymanie się z wykonaniem orzeczenia]	346
Art. 598 ^{12a} .	[Podjęcie postępowania]	346
Art. 598 ¹³ .	[Odpowiednie stosowanie]	347
Art. 598 ¹⁴ .	[Stwierdzenie wykonalności orzeczenia]	347

Oddział 6

Sprawy dotyczące wykonywania kontaktów z dzieckiem	347
Art. 598 ¹⁵ . [Sankcja pieniężna za naruszenie obowiązków w przedmiocie kontaktów z dzieckiem]	347
Art. 598 ¹⁶ . [Postanowienie o nakazaniu zapłaty sumy pieniężnej]	349
Art. 598 ¹⁷ . [Postanowienie o zwrocie wydatków poniesionych w związku z przygotowaniem kontaktu]	350
Art. 598 ¹⁸ . [Zakaz wszczynania postępowania z urzędu]	351
Art. 598 ¹⁹ . [Wniosek o wszczęcie postępowania w sprawach dotyczących wykonywania kontaktów z dzieckiem]	351
Art. 598 ²⁰ . [Umorzenie postępowania]	351
Art. 598 ²¹ . [Zakaz zmiany postanowienia przez sąd opiekuńczy]	351
Art. 598 ²² . [Zamieszkiwanie dziecka z każdym z rodziców w powtarzających się okresach]	352

Rozdział 3

Sprawy z zakresu kurateli	352
Art. 599. [Kurator <i>nasciturusa</i>]	352
Art. 600. [Kurator osoby niepełnosprawnej]	352
Art. 601. [Właściwość sądu do ustanowienia kuratora dla osoby nieobecnej]	354
Art. 602. [Właściwość sądu do ustanowienia kuratora dla dochodzenia ojcostwa]	354
Art. 603. [Właściwość sądu do ustanowienia kuratora dla osoby prawnej; zmiana zakresu umocowania kuratora]	355
Art. 603 ¹ . [Właściwość sądu do ustanowienia kuratora, o którym mowa w art. 26 ust. 1 ustawy o odwróconym kredycie hipotecznym]	355
Art. 603 ² . [Określenie przez wnioskodawcę zakresu umocowania kuratora; zaliczka na pokrycie kosztów działania kuratora]	355
Art. 603 ³ . [Zarządzenie wpisu kuratora do KRS]	356
Art. 603 ⁴ . [Wynagrodzenie i zwrot wydatków przysługujące kuratorowi]	356
Art. 604. [Zaświadczenie dla kuratora]	356
Art. 605. [Odpowiednie stosowanie]	357

Dział III

Sprawy z zakresu prawa rzeczowego	359
--	-----

Rozdział 1

Przepisy ogólne	359
Art. 606. [Właściwość sądu]	359
Art. 607. [Załączniki do wniosku]	359
Art. 608. [Rozprawa]	360

Rozdział 2	
Stwierdzenie zasiedzenia	360
Art. 609. [Wniosek o stwierdzenie zasiedzenia; ogłoszenie]	360
Art. 610. [Ogłoszenia i orzeczenia w sprawach o stwierdzenie zasiedzenia]	370
Rozdział 2a	
Przepadek rzeczy	372
Oddział 1	
Przepadek rzeczy na podstawie prawa celnego	372
Art. 610 ¹ . [Zakres zastosowania; właściwość sądu]	372
Art. 610 ² . [Wniosek o przepadek rzeczy]	373
Art. 610 ³ . [Pełnomocnik do doręczeń]	373
Art. 610 ⁴ . [Fakultatywność rozprawy]	373
Art. 610 ⁵ . [Wykonanie orzeczenia]	374
Oddział 2	
Przepadek pojazdów	374
Art. 610 ⁶ . [Sprawy o przepadek pojazdu]	374
Art. 610 ⁷ . [Postępowanie]	374
Rozdział 3	
Zarząd związany ze współwłasnością i użytkowaniem	374
Art. 611. [Ujawnienie zarządu]	374
Art. 612. [Ograniczenia w używaniu rzeczy]	376
Art. 613. [Nadwyżka dochodów]	376
Art. 614. [Uchylenie zarządu]	377
Art. 615. [Odpowiednie stosowanie]	377
Art. 616. [Fakultatywność rozprawy]	378
Rozdział 4	
Zniesienie współwłasności	379
Art. 617. [Wniosek o zniesienie współwłasności]	379
Art. 618. [Zakres rozstrzygnięcia; wpływ na inne postępowania] ..	384
Art. 619. [Zniesienie współwłasności gospodarstwa rolnego]	402
Art. 620. (uchylony)	403
Art. 621. [Projekt podziału nieruchomości]	403
Art. 622. [Zgodny podział]	404
Art. 623. [Podział w naturze]	406
Art. 624. [Skuteczność postanowienia znoszącego współwłasność]	415
Art. 625. [Sprzedaż rzeczy wspólnej]	418
Rozdział 5	
Ustanowienie drogi koniecznej i służebności przesyłu	420
Art. 626. [Wniosek; oględziny]	420

Rozdział 6

Postępowanie wieczystoksięgowe	425
Art. 626 ¹ . [Zasady postępowania]	425
Art. 626 ² . [Wniosek o wpis]	430
Art. 626 ³ . [Wyłączenie stosowania przepisów o wznowieniu postępowania]	436
Art. 626 ⁴ . [Wniosek o wpis za pośrednictwem systemu teleinformatycznego]	436
Art. 626 ⁵ . [Niedopuszczalność cofnięcia wniosku]	438
Art. 626 ⁶ . [Kolejność wniosków]	438
Art. 626 ⁷ . [Rejestracja wniosku o wpis; wzmianka o wpisie]	439
Art. 626 ⁸ . [Wpis w księdze wieczystej]	440
Art. 626 ⁹ . [Oddalenie wniosku]	482
Art. 626 ¹⁰ . [Zawiadomienie o wpisie; apelacja]	482
Art. 626 ¹¹ . [Wzmianka o apelacji, skardze kasacyjnej i skardze nadzwyczajnej]	484
Art. 626 ¹² . [Obowiązek zawiadamiania]	484
Art. 626 ¹³ . [Wpis ostrzeżenia; sprostowanie]	486

Dział IV

Sprawy z zakresu prawa spadkowego	487
--	-----

Przepisy wstępne	487
Art. 627. [Kognicja sądu]	487
Art. 628. [Właściwość sądu]	490
Art. 629. (uchylony)	490
Art. 630–632. (uchylone)	490

Rozdział 1

Zabezpieczenie spadku, wykaz inwentarza i spis inwentarza	491
Art. 633. [Właściwość sądu w sprawach o zabezpieczenie spadku]	491
Art. 634. [Przesłanki]	492
Art. 635. [Zabezpieczenie spadku na wniosek lub z urzędu]	492
Art. 636. [Środki zabezpieczenia]	493
Art. 636 ¹ . [Zmiana lub uchylenie środka zabezpieczenia]	494
Art. 636 ² . [Zabezpieczenie przedmiotu zapisu windykacyjnego]	494
Art. 636 ³ . [Złożenie wykazu inwentarza; protokół obejmujący wykaz inwentarza]	494
Art. 637. [Spis inwentarza]	496
Art. 637 ¹ . [Zgłoszenie komornikowi wniosku o sporządzenie spisu inwentarza]	498
Art. 638. (uchylony)	498
Art. 638 ¹ . [Ogłoszenie o złożeniu wykazu inwentarza lub o wydaniu postanowienia o sporządzeniu spisu inwentarza]	498

Art. 638 ² .	[Polecenie dokonania zabezpieczenia spadku, zmiany środka zabezpieczenia lub sporządzenia spisu inwentarza]	498
Art. 638 ³ .	[Powiadomienie o zastosowanym środku zabezpieczenia; depozyt sądowy]	499
Art. 638 ⁴ .	[Spis majątku ruchomego]	499
Art. 638 ⁵ .	[Środki tymczasowe]	499
Art. 638 ⁶ .	[Pokrycie kosztów pogrzebu; koszty utrzymania członków rodziny spadkodawcy]	500
Art. 638 ⁷ .	[Zawiadomienie o terminie sporządzenia spisu inwentarza]	500
Art. 638 ⁸ .	[Treść spisu inwentarza]	500
Art. 638 ⁹ .	[Uzupełnienie spisu inwentarza przez inny sąd]	501
Art. 638 ¹⁰ .	[Posiadanie rzeczy zamieszczonych w spisie inwentarza]	501
Art. 638 ¹¹ .	[Uzupełniająco spis inwentarza]	501
Art. 638 ¹² .	[Przesłanie akt sądowi spadku po sporządzeniu spisu inwentarza]	501
Art. 639.	[Tryb postępowania]	501

Rozdział 2

Przyjęcie lub odrzucenie spadku	502	
Art. 640.	[Oświadczenie o przyjęciu albo odrzuceniu spadku]	502
Art. 641.	[Treść oświadczenia]	503
Art. 642.	(uchylony)	504
Art. 643.	[Zawiadomienie osób powołanych do dziedziczenia]	504
Art. 644–645.	(uchylone)	504

Rozdział 3

Ogłoszenie testamentu	504	
Art. 646.	[Obowiązek złożenia testamentu]	504
Art. 647.	[Złożenie oświadczenia]	505
Art. 648.	[Nakazanie złożenia testamentu]	506
Art. 649.	[Otwarcie i ogłoszenie testamentu]	506
Art. 650.	[Kilka testamentów jednego spadkodawcy]	507
Art. 651.	[Protokół otwarcia i ogłoszenia testamentu]	507
Art. 652.	[Zawiadomienie zainteresowanych]	507
Art. 653.	[Przechowanie testamentu wraz z protokołem]	508
Art. 654.	[Odpowiednie stosowanie]	508

Rozdział 4

Wyjawienie przedmiotów spadkowych	508	
Art. 655.	[Nakaz wyjawienia przedmiotów spadkowych]	508
Art. 656.	[Rozprawa]	509
Art. 657.	[Wniosek wzajemny]	509
Art. 658.	[Wykonanie postanowienia]	509
Art. 659.	[Spełnienie obowiązku na posiedzeniu]	510
Art. 660.	[Środki przymusu]	510

Rozdział 5

Przesłuchanie świadków testamentu ustnego	510
Art. 661. [Zawiadomienie sądu spadku]	510
Art. 662. [Przesłuchanie świadków]	511
Art. 663. (uchylony)	511

Rozdział 6

Sprawy dotyczące wykonawcy testamentu	512
Art. 664. [Odmowa przyjęcia obowiązku wykonawcy testamentu]	512
Art. 665. [Zaświadczenie]	512

Rozdział 6a

Sprawy dotyczące zarządu sukcesyjnego	513
Art. 665 ¹ . [Właściwość sądu spadku]	513
Art. 665 ² . [Złożenie wniosku o wydanie zezwolenia na dokonanie czynności przekraczającej zwykły zarząd]	513
Art. 665 ³ . [Zgłoszenie wniosku o odwołanie zarządcy sukcesyjnego]	513
Art. 665 ⁴ . [Złożenie wniosku o przedłużenie zarządu sukcesyjnego]	514
Art. 665 ⁵ . [Ograniczenie zarządu sukcesyjnego majątkiem osoby niemającej pełnej zdolności do czynności prawnych]	514

Rozdział 7

Zarząd spadku nieobjętego	514
Art. 666. [Kurator spadku]	514
Art. 667. [Obowiązki kuratora spadku]	516
Art. 668. [Sprzedaż ruchomości]	517
Art. 668 ¹ . [Przeniesienie na bank własności nieruchomości lub prawa stanowiących zabezpieczenie odwróconego kredytu hipotecznego i rozliczenie odwróconego kredytu hipotecznego]	517

Rozdział 8

Stwierdzenie nabycia spadku i przedmiotu zapisu windykacyjnego	518
Art. 669. [Rozprawa]	518
Art. 669 ¹ . [Uchylenie aktu poświadczenia dziedziczenia]	529
Art. 670. [Badanie z urzędu]	529
Art. 671. [Zapewnienie spadkowe]	536
Art. 672. [Wezwanie przez ogłoszenie]	538
Art. 673. [Treść ogłoszenia]	538
Art. 674. [Publikacja ogłoszenia]	539
Art. 675. [Wyznaczenie rozprawy]	539
Art. 676. [Wydanie postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku]	539
Art. 677. [Treść postanowienia]	539

Art. 678.	[Uchylenie postanowienia]	547
Art. 679.	[Zmiana postanowienia]	547
Art. 679 ¹ .	[Wpisanie postanowienia do Rejestru Spadków]	555
Art. 679 ² .	[Zawiadomienie Krajowej Rady Notarialnej o postanowieniu uchylającym akt poświadczenia dziedziczenia]	555

Rozdział 9

Dział spadku	555	
Art. 680.	[Wniosek o dział spadku]	555
Art. 681.	[Dodatkowe postanowienie]	561
Art. 682.	[Dane współspadkobierców]	563
Art. 683.	[Przekazanie sprawy na wniosek]	564
Art. 684.	[Skład i wartość spadku]	564
Art. 685.	[Postanowienie wstępne]	577
Art. 686.	[Dodatkowe rozstrzygnięcia w postępowaniu działowym]	580
Art. 687.	[Brak zgodnego wniosku]	586
Art. 688.	[Odpowiednie stosowanie przepisów o zniesieniu współwłasności]	589
Art. 689.	[Połączenie postępowań]	597

Rozdział 10

Inne sprawy spadkowe	599	
Art. 690.	[Uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia]	599
Art. 691.	[Zwolnienie wykonawcy testamentu]	601

Dział IVa

Sprawy z zakresu przepisów o przedsiębiorstwach państwowych i o samorządzie załogi przedsiębiorstwa państwowego	601	
Art. 691 ¹ .	[Zakres zastosowania]	601
Art. 691 ² .	[Właściwość miejscowa sądu]	603
Art. 691 ³ .	[Zdolność sądowa]	603
Art. 691 ⁴ .	[Reprezentant rady pracowniczej]	604
Art. 691 ⁵ .	[Pełnomocnicy]	604
Art. 691 ⁶ .	[Odpowiednie stosowanie]	605
Art. 691 ⁷ .	[Obowiązek przeprowadzenia rozprawy]	605
Art. 691 ⁸ .	[Koszty postępowania]	606
Art. 691 ⁹ .	[Wyłączenie stosowania]	606

Dział IVb

Sprawy z zakresu prawa pracy	606	
Art. 691 ¹⁰ .	[Ustalenie uprawnienia do otrzymania świadectwa pracy]	606
Art. 691 ¹¹ .	[Żądanie sprostowania świadectwa pracy – odpowiednie stosowanie przepisów]	607

Dział V	
Sprawy depozytowe	607
Rozdział 1	
Złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego	607
Art. 692. [Właściwość sądu]	607
Art. 693. [Wniosek]	610
Art. 693 ¹ . [Zakres badania]	611
Art. 693 ² . [Zezwolenie sądu]	612
Art. 693 ³ . [Ogłoszenie; kurator wierzyciela]	612
Art. 693 ⁴ . [Przyjęcie depozytu]	613
Art. 693 ⁵ . [Świadczenia powtarzające się]	613
Art. 693 ⁶ . [Miejsce przechowania]	614
Art. 693 ⁷ . [Dozorca]	614
Art. 693 ⁸ . [Niezmieniony stan]	614
Art. 693 ⁹ . [Sprzedaż ruchomości]	614
Art. 693 ¹⁰ . [Pokwitowanie]	614
Rozdział 2	
Zwrot depozytu sądowego składającemu i wydanie depozytu	
sądowego uprawnionemu	615
Art. 693 ¹¹ . [Żądanie dłużnika o zwrot depozytu]	615
Art. 693 ¹² . [Zezwolenie na zwrot depozytu]	615
Art. 693 ¹³ . [Zgoda wierzyciela na zwrot depozytu]	615
Art. 693 ¹⁴ . [Żądanie wierzyciela o wydanie depozytu]	615
Art. 693 ¹⁵ . [Zabezpieczenie zobowiązania]	616
Art. 693 ¹⁶ . [Zwrot kosztów]	617
Art. 693 ¹⁷ . [Wykazanie spełnienia warunków]	617
Rozdział 3	
Postępowanie w sprawach o stwierdzenie likwidacji niepodjętego	
depozytu	617
Art. 693 ¹⁸ . [Właściwość sądu]	617
Art. 693 ¹⁹ . [Wniosek o likwidację]	617
Art. 693 ²⁰ . [Postępowanie z urzędu]	618
Art. 693 ²¹ . [Obwieszczenie]	618
Art. 693 ²² . [Wykonanie orzeczenia]	618
Dział VI	
Postępowanie rejestrowe	618
Art. 694 ¹ . [Sprawy rejestrowe]	618
Art. 694 ² . [Właściwość sądu]	638
Art. 694 ^{2a} . [Postępowanie w systemie teleinformatycznym]	639
Art. 694 ³ . [Wniosek o wpis do KRS]	640
Art. 694 ^{3a} . [Obowiązek wnoszenia pism za pośrednictwem	
systemu teleinformatycznego]	641
Art. 694 ^{3b} . [Załączniki w postaci elektronicznej]	642
Art. 694 ⁴ . [Dokumenty w postępowaniu rejestrowym]	642

Art. 694 ⁵ .	[Podstawa wpisu do KRS; skuteczność]	643
Art. 694 ⁶ .	[Uzasadnienie]	644
Art. 694 ^{6a} .	[Możliwość składania pism w postaci papierowej w postępowaniu przed sądem drugiej instancji i przed Sądem Najwyższym]	644
Art. 694 ⁷ .	[Rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji]	644
Art. 694 ⁸ .	[Koszty postępowania rejestrowego]	645

KSIĘGA TRZECIA

(uchylona)	646
Art. 695–715. (uchylone)	646

KSIĘGA CZWARTA

Postępowanie w razie zaginięcia lub zniszczenia akt	647
Art. 716. [Zakres zastosowania]	647
Art. 717. [Wszczęcie postępowania]	649
Art. 718. [Zgłoszenie wniosku o odtworzenie akt]	649
Art. 719. [Właściwość sądu]	650
Art. 720. [Sprawa zakończona w państwowym biurze notarialnym] ...	650
Art. 721. [Treść wniosku]	650
Art. 722. [Wezwanie do złożenia odpisów]	651
Art. 723. [Grzywna]	651
Art. 724. [Dołączenie do akt]	651
Art. 725. [Wezwanie do złożenia oświadczeń]	651
Art. 726. [Dochodzenie z urzędu]	651
Art. 727. [Postanowienie w przedmiocie odtworzenia akt]	652
Art. 728. [Ponowne wszczęcie sprawy]	652
Art. 729. [Bieg przedawnienia]	653

CZĘŚĆ DRUGA

POSTĘPOWANIE ZABEZPIEZAJĄCE	655
--	-----

Tytuł I

Przepisy ogólne	657
Art. 730. [Przesłanki udzielenia zabezpieczenia]	657
Art. 730 ¹ . [Legitymacja czynna; interes prawny]	669
Art. 731. [Zakres zabezpieczenia]	672
Art. 732. [Zabezpieczenie na wniosek i z urzędu]	673
Art. 733. [Termin wniesienia pisma inicjującego]	673
Art. 734. [Właściwość sądu]	673
Art. 735. [Tryb rozpoznania wniosku]	674
Art. 735 ¹ . [Wydawanie postanowień w przedmiocie udzielenia zabezpieczenia roszczeń pieniężnych na wniosek powoda dochodzącego należności zapłaty z tytułu transakcji handlowej]	675
Art. 736. [Treść wniosku]	676
Art. 737. [Termin rozpoznania wniosku]	676
Art. 738. [Granice rozpoznania; zwrot wniosku]	676

Art. 739.	[Kaucja na zabezpieczenie]	677
Art. 740.	[Wykonanie i doręczenie postanowień]	677
Art. 741.	[Zażalenie]	678
Art. 742.	[Uchylenie lub zmiana postanowienia]	680
Art. 743.	[Nadanie klauzuli wykonalności z urzędu]	681
Art. 743 ¹ .	[Osoba pozostająca w związku małżeńskim]	684
Art. 744.	[Upadek zabezpieczenia]	685
Art. 745.	[Koszty postępowania zabezpieczającego]	686
Art. 746.	[Roszczenie o naprawienie szkody]	688

Tytuł II

Zabezpieczenie roszczeń pieniężnych	691	
Art. 747.	[Sposoby zabezpieczenia]	691
Art. 748.	(uchylony)	695
Art. 749.	[Skarb Państwa]	695
Art. 750.	[Wyłączenie zabezpieczenia]	695
Art. 751.	[Rzeczy ulegające szybkiemu zepsuciu]	696
Art. 752.	[Postępowanie z przedmiotem zabezpieczenia]	696
Art. 752 ¹ .	[Zajęcie praw z instrumentów finansowych]	697
Art. 752 ² .	[Zajęcie rachunku bankowego]	697
Art. 752 ³ .	[Zakaz zbywania spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu]	698
Art. 752 ^{3a} .	[Nieważność czynności prawnej dokonanej wbrew zakazowi zbywania lub obciążania]	698
Art. 752 ⁴ .	[Zarząd przymusowy]	699
Art. 752 ⁵ .	[Nieważność czynności prawnych]	699
Art. 752 ⁶ .	[Zbieg z postępowaniem egzekucyjnym]	700
Art. 753.	[Zabezpieczenie roszczeń alimentacyjnych]	700
Art. 753 ¹ .	[Odpowiednie stosowanie]	702
Art. 753 ² .	[Uznanie roszczenia]	703
Art. 754.	[Przyszłe roszczenia alimentacyjne]	704
Art. 754 ¹ .	[Upadek zabezpieczenia]	704

Tytuł III

Inne wypadki zabezpieczenia	707	
Art. 755.	[Zabezpieczenie roszczeń niepieniężnych]	707
Art. 755 ¹ .	[Zabezpieczenie w sprawach dotyczących naruszenia tajemnicy przedsiębiorstwa]	714
Art. 755 ² .	[Zabezpieczenie w postaci przedłużenia czasu trwania nakazu natychmiastowego opuszczenia mieszkania przez osobę stosującą przemoc w rodzinie lub zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia]	714
Art. 755 ³ .	[Określenie czasu trwania zabezpieczenia w postaci przedłużenia czasu trwania nakazu natychmiastowego opuszczenia mieszkania przez osobę stosującą przemoc w rodzinie lub zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia]	715

Art. 755 ⁴ .	[Wszczęcie postępowania i orzeczenie w przedmiocie zabezpieczenia po wydaniu nakazu natychmiastowego opuszczenia mieszkania przez osobę stosującą przemoc w rodzinie lub zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia]	715
Art. 756.	[Zabezpieczenie w sprawach małżeńskich]	715
Art. 756 ¹ .	[Zabezpieczenie w sprawach pieczy]	716
Art. 756 ² .	[Zaplata na wypadek naruszenia obowiązków określonych w postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia]	716
Art. 756 ³ .	[Wpis do księgi wieczystej ostrzeżenia o zakazie zbywania lub obciążania praw]	717
Art. 756 ⁴ .	[Nieważność czynności prawnej dokonanej wbrew zakazowi zbywania lub obciążania]	718
Art. 757.	[Upadek zabezpieczenia]	718

PRZEDMOWA

I.

Prawo procesowe cywilne jest częścią prawa publicznego, a więc prawa uwzględniającego interes ogółu, regulującego stosunki społeczne z punktu widzenia interesu wspólnego. Jego akces do prawa publicznego jest jednak swoisty, służy ono bowiem także – a nierzadko ten cel ma charakter pierwszorzędny – ochronie i realizacji norm prawa prywatnego. Obecność w prawie procesowym cywilnym pierwiastków prywatnoprawnych, a niekiedy klasycznych instytucji prawa prywatnego (uznanie, ugoda, potrącenie itd.), jest zatem całkiem naturalna. Różny bywa także rozkład elementów inkwizycyjno-śledczych i elementów kontradiktoryjnych, czyli stopień tzw. publicyzacji procesu, jednak proces jako całość oraz wszystkie jego instytucje i urzędnienia zawsze, mimo niekiedy teleologicznej niejednorodności, mają charakter *iuris publici*. Odgrywa to istotną rolę przy opisie, objaśnianiu i stosowaniu tych instytucji, a także przy wykładni i rozstrzyganiu powstających w praktyce problemów jurystycznych (prawnoprosesowych). Niebagatelne znaczenie mają także aspekty historyczne, a więc sięganie wstecz, do źródeł poszczególnych instytucji, rozpoznawanie celów i przyczyn powodujących ich powstanie, ustalanie roli, jaką odgrywały, oraz śledzenie faz rozwoju, któremu podlegały.

Źródeł prawa procesowego cywilnego w jego nowożytnym, współczesnym kształcie należy poszukiwać u zarania wieku XIX. W ślad za kodeksami cywilnymi – Kodeksem Napoleona z 1804 r., kodeksem cywilnym austriackim z 1811 r. oraz kodeksem cywilnym niemieckim z 1896 r. – zaczęły powstawać kodeksy postępowania cywilnego wypełnione normami gwarantującymi skuteczną realizację praw prywatnych. W wyniku uwarunkowań historycznych na ziemiach polskich obowiązywało kilka porządków procesowych, narzuconych przez zaborców, osadzonych na wspólnych fundamentach, ale różniących się co do zasad i poszczególnych rozwiązań normatywnych. Odmienności wynikały z wielu przyczyn: z różnic w organizacji sądownictwa, z tradycji, z decyzji imperatora oraz z dorobku doktrynalnego.

O charakterze porządku procesowego zasadniczo zawsze decydowały dwa kryteria: balans między elementami kontradiktoryjności i inkwizycyjności oraz osnowa (typ) środków zaskarżenia. Spoglądając wstecz, na ostatnie stulecie, można stwierdzić, że w państwach demokratycznych kształtujących społeczeństwo obywatelskie oraz edukujące je w poczuciu odpowiedzialności za własne działania proces sądowy odznaczał się przewagą elementów kontradiktoryjności (sporności), natomiast elementy zasady śledczej dominowały w państwach totalitarnych lub autorytarnych albo tych, w których z innych powodów zaznaczała się omnipotencja państwa. Linię podziału między systemami środków

zaskarżenia wyznaczały natomiast uznawane koncepcje doktrynalne, mające także silne zakotwiczenie terytorialne; w krajach germańskich i pozostających pod ich wpływem funkcjonował system rewizyjny, natomiast we Francji i krajach, w których zdomował się Kodeks Napoleona, obowiązywał system kasacyjny.

II.

W Polsce roku 1918, na progu II Rzeczypospolitej, obowiązywały odziedziczone po zaborcach cztery systemy postępowania sądowego w sprawach cywilnych.

Rosyjska ustawa postępowania cywilnego z dnia 20 listopada 1864 r. (tom XVI cz. I Zводу Praw), przesycona pierwiastkiem prawa francuskiego, obejmowała postępowanie w sprawach spornych i niespornych, łącząc harmonijnie zasadę kontradyktoryjności z elementami instrukcyjności, w zakresie środków odwoławczych przewidując apelację oraz kasację, funkcjonującą jako środek nadzwyczajny, obok restytucji i tzw. opozycji trzeciego. Procedura rosyjska, mająca moc na terenie Królestwa Polskiego od 1875 r., czerpała wiele rozwiązań instytucjonalnych z francuskiego kodeksu postępowania cywilnego z 1806 r., obowiązującego na ziemiach polskich od 1808 r. wraz z Kodeksem Napoleona.

Na obszarze zaboru pruskiego obowiązywała ustawa o postępowaniu cywilnym z dnia 30 stycznia 1877 r., normująca zarówno postępowanie w sprawach spornych, jak i w sprawach egzekucyjnych (z wyjątkiem zarządu przymusowego i licytacji nieruchomości), a ze spraw niespornych tylko sprawy o ubezwłasnowolnienie oraz tzw. postępowanie wywoławcze. Procesem rządziła niepodzielnie zasada kontradyktoryjności, praktycznie bez jakichkolwiek koncesji na rzecz zasady inkwizycyjności. Środkiem przeciwko orzeczeniom było odwołanie oraz rewizja przysługująca od wyroków sądów apelacyjnych.

Aktem prawnym regulującym postępowanie cywilne na terenie zaboru austriackiego była ustawa o postępowaniu sądowym w cywilnych sprawach spornych z dnia 1 sierpnia 1895 r., tzw. procedura kleinowska¹, obowiązująca od dnia 1 stycznia 1898 r. Towarzyszyła jej ustawa ustrojowa z dnia 1 sierpnia 1895 r. o wykonywaniu sądownictwa i właściwości sądów zwyczajnych w sprawach cywilnych, zwana „Normą Jurysdykcyjną”, zawierająca także przepisy dotyczące spraw niespornych, zwłaszcza z zakresu właściwości sądów. Procedurze „kleinowskiej” przyświecała myśl, że proces cywilny służy nie tylko prywatnym interesom stron, ale również dobru ogólnemu (publicznemu), toteż zasada kontradyktoryjności korygowana była w dużym stopniu elementami instrukcyjnymi. Osnowę systemu zaskarżania orzeczeń w procedurze austriackiej stanowiło odwołanie, przysługujące od wyroków sądów pierwszej instancji, oraz rewizja od wyroków sądów odwoławczych, uzupełniane rekuresem i zażaleniem.

Czwartym systemem postępowania cywilnego, mającym niewielkie znaczenie, była wywodząca się ze źródeł germańskich procedura węgierska, obowiązująca szczątkowo na terenach Spiszu i Orawy.

¹ Od nazwiska Franciszka Kleina, profesora Uniwersytetu Wiedeńskiego, rzecznika i orędownika reformy postępowania cywilnego.

Z chwilą odzyskania niepodległości, najszybciej, jak to było możliwe, przystąpiono do prac unifikacyjnych mających na celu ustalenie zasad, a następnie stworzenie jednolitej polskiej procedury cywilnej. Równoległe toczyły się dyskusje nad modelem ustroju sądów, zakończone dość szybko, przynajmniej co do pryncypiów, z chwilą uchwalenia Konstytucji Marcowej.

Zaczątek prac nad kodyfikacją polskiego prawa procesowego cywilnego stanowi powołanie w 1917 r. komisji prawa cywilnego pod przewodnictwem Jana Jakuba Litauera, grupującej najwybitniejszych prawników warszawskich, sędziów i adwokatów. Komisja przygotowała „Główne zasady polskiej procedury cywilnej”, które stały się przedmiotem krytycznej analizy dokonanej w 1918 r. przez tzw. podkomisję krakowską działającą pod przewodnictwem wybitnego procesualisty Franciszka Ksawerego Fiericha.

W dniu 10 listopada 1919 r. odbyło się pierwsze posiedzenie Komisji Kodyfikacyjnej Rzeczypospolitej Polskiej, której prezydentem został właśnie Franciszek Ksawery Fierich. W jej ramach wyłoniono sekcję dla postępowania sądowego cywilnego, podzieloną na komitety: krakowski, warszawski i poznański. Przed twórcami kodeksu stało nie tylko trudne zadanie zaprojektowania nowoczesnego, oryginalnego, spójnego i użytecznego aktu prawnego, ale także, wcale nie łatwiejsze, zadanie znalezienia rozwiązań godzących występujące w poszczególnych rejonach Polski różnice, zakorzenione mocno w mentalności, utrwalone obyczajem oraz wieloletnią praktyką sądową i adwokacką. Rzeczą kodyfikatorów było również wypracowanie kompromisów doktrynalnych, gdyż na skutek rozbieżności różnymi drogami poszła także polska nauka procesu cywilnego.

W 1926 r., na podstawie referatów i koreferatów przygotowanych przez członków sekcji, komitet redakcyjny przygotował projekt kodeksu postępowania cywilnego, poprawiany i uzupełniany wielokrotnie, jak też poddawany szerokiemu osądowi środowisk prawniczych, zwłaszcza sądów oraz izb adwokackich. Projekt bazował na kodeksach państw zaborczych, czerpiąc z nich rozwiązania osadzone na utrwalonej praktyce ponadczasowych konstrukcjach prawnodogmatycznych, uznane za optymalne dla jednolitego prawa niepodległej Polski. Sięgano także do unormowań innych państw europejskich, a w szczególności do bardzo nowoczesnych w owym czasie kodeksów postępowania cywilnego kantonów Konfederacji Szwajcarskiej – Berno i Zurych.

W dniu 21 grudnia 1929 r. Komisja Kodyfikacyjna przedstawiła oficjalny projekt kodeksu z uzasadnieniem, po czym Prezydent Rzeczypospolitej nadał mu kształt rozporządzenia, wydanego w dniu 29 listopada 1930 r. (Dz.U. Nr 83, poz. 652), które weszło w życie z dniem 1 stycznia 1933 r.² Kodeks z 1930 r. – dzięki wielkiemu wkładowi Komisji Kodyfikacyjnej Rzeczypospolitej Polskiej oraz doktryny – okazał się dziełem wybitnym, aktem prawnym spójnym, nowoczesnym, oryginalnym i użytecznym.

² Obwieszczeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 1 grudnia 1932 r. (Dz.U. Nr 112, poz. 934) ogłoszony został jednolity tekst kodeksu postępowania cywilnego, łączący rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 listopada 1930 r. z rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1932 r., obejmującym prawo o sądowym postępowaniu egzekucyjnym (Dz.U. Nr 93, poz. 803).

III.

Jest oczywiste, że po drugiej wojnie światowej, po przełomie ustrojowym dokonanym w latach 40. ubiegłego stulecia, kodeks postępowania cywilnego z 1930 r. nie mógł się „utrzymać”. Raził nowe władze nie tylko „złym pochodzeniem”, ale przede wszystkim – jak podnoszono – nie był w stanie realizować „podstawowych założeń Konstytucji PRL w dziedzinie procesu cywilnego”. Nie mógł być również „skutecznym orężem w umacnianiu praworządności ludowej, ochrony własności społecznej i praw obywateli”. Podkreślano, że jakkolwiek nowelizacje przybliżyły przedwojenny kodeks do „nowych potrzeb”, to jednak społeczeństwo wciąż oczekiwało na unormowanie procesu typu socjalistycznego. Trzeba przy tym pamiętać, że inne ważne akty prawne ustanowione w okresie międzywojennym, w tym kodeks handlowy, pozostały w porządku prawnym tylko dlatego, że w „nowej rzeczywistości” miały zupełnie marginesowe znaczenie albo nie miały go w ogóle.

Na gruncie krytyki starego kodeksu wyrosło także nowe spojrzenie na funkcje i cele procesu cywilnego. Nauka zaczęła upowszechniać i stale powtarzać marksistowską tezę, że postępowanie cywilne pełni rolę służebną wobec prawa materialnego i służy wyłącznie realizacji jego norm. Tym samym wykazywano – i o to chodziło w tej tezie – że również prawo procesowe jest ściśle związane ze stosunkami produkcyjnymi i społecznymi.

Zapowiedzią nowego kodeksu postępowania cywilnego – wtedy jeszcze nieplanowanego – była reforma dokonana w lipcu 1950 r., a następnie w kwietniu 1953 r.³ Jakkolwiek z punktu widzenia legislacyjnego chodziło tylko o nowelizację kodeksu z 1930 r., to doszło do gruntownej przebudowy systemu prawa procesowego, gdyż dogłębnym zmianom o charakterze ustrojowym (nowa struktura sądów, dwuinstancyjność, likwidacja wydziałów handlowych, wprowadzenie ławników, udział prokuratora w postępowaniu cywilnym) towarzyszyło także przewartościowanie naczelnych zasad procesu. Pożegnanie z pryncypiami procesu nie było oczywiście możliwe, zatem usiłowano starym zasadom nadać nową, „socjalistyczną” treść.

W sposób drastyczny nadwątlono zasadę dyspozycyjności; zasadę bezwzględną, stanowiącą refleks i atrybut autonomii praw prywatnych, oznaczającą, że sędzia może brać pod rozwagę tylko ten wycinek rzeczywistości, który zostanie mu przez powoda podany. W ujęciu ówczesnej nauki, czerpiącej bezkrytycznie z doświadczeń radzieckich, zasada dyspozycyjności – łączona ściśle z zasadą oficjalności – polegała na możliwości realizacji praw przysługujących stronie tylko w sposób zgodny z interesami socjalizmu; w razie konfliktu państwo, czyli sąd, miało prawo, a nawet obowiązek, interweniować. Prawo strony do wszczęcia procesu zostało ograniczone uprawnieniem prokuratora do wytoczenia powództwa w każdej sprawie, a związanie żądaniem powoda wyłączono w tych sytuacjach, w których w grę wchodziła ochrona mienia społecznego. Jednocześnie poddano szerszej kontroli sądu procesowe akty dyspozycyjne stron, takie jak cofnięcie

³ Ustawa z dnia 20 lipca 1950 r. o zmianie przepisów postępowania w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 38, poz. 349) oraz dekret z dnia 23 kwietnia 1953 r. o zmianie niektórych przepisów postępowania w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 23, poz. 90).

pozwu, uznanie powództwa itd., oraz wyposażono prokuratora w prawo zaskarżania orzeczeń, niezależnie od tego, czy wytoczył powództwo i czy chciał tego strony.

Dotkliwy cios zadano także kontradiktoryjności przez ustanowienie zasady prawdy obiektywnej. Tę właśnie zasadę wyróżniano jako nadrzędną, przenikającą wszystkie normy i instytucje prawa procesowego. Wiele przepisów kodeksu dostosowano do jej wymagań, a sąd obciążono obowiązkami niespotykanymi w żadnym innym modelu procesu cywilnego. Do wypaczenia procesu przyczyniła się także zasada ochrony własności społecznej, kryjąca się za dogmatem prawdy obiektywnej i osadzona mocno na fundamentach ustroju socjalistycznego (art. 8 i 48 Konstytucji PRL); przez wyraźne faworyzowanie jednostek gospodarki uspołecznionej doprowadziła m.in. do zachwiania nienaruszalnej zasady równoprawnienia stron.

Reforma prawa procesowego cywilnego dokonana w latach 50. nie zakończyła dzieła przebudowy. Kilka istotnych zmian wniosła jeszcze ustawa z 1962 r.⁴, ale był to już tylko krok do uchwalenia nowego kodeksu postępowania cywilnego, który stanowił zwieńczenie i podsumowanie dotychczasowych dokonań.

IV.

Kodeks postępowania cywilnego z dnia 17 czerwca 1964 r.⁵, obowiązujący do dzisiaj, był produktem konkretnej epoki, więc przyjęte w nim rozwiązania nie mogą dziwić ani zaskakiwać, zwłaszcza że związki między kształtem procesu a ustrojem państwa są naturalne i oczywiste. Wszystkie zasady oraz innowacje zaszczerpione do polskiego postępowania cywilnego w latach 50. zostały uwzględnione, w wielu wypadkach w rozwiniętej i usystematyzowanej formie, w innych jednak złagodzone lub stępione. Szczególnie widoczne było zawłaszczenie pola aktywności stron przez ograniczenie ich inicjatywy i samostanowienia o własnych interesach. Obciążając sąd obowiązkami, którym nie był w stanie podolać, stwarzano iluzję, że jedyna droga dojścia do sprawiedliwości wiedzie przez prawdę, która jest obiektywna i poznawalna, a jedynym strażnikiem na tej drodze jest państwo, sąd.

Tak czy inaczej, nowy kodeks – osadzony na szkielecie kodeksu z 1930 r. i wzorowany na jego założeniach – prezentował wysoki poziom legislacyjny i normatywny; był owocem wielu lat pracy wybitnych specjalistów z dziedziny prawa postępowania cywilnego⁶, a następnie licznych, zazwyczaj pozytywnych, testów podejmowanych w codziennej praktyce sądowej. Był dziełem integralnym i spójnym, dobrze znoszącym tradycyjne zabiegi wykładni, podatnym na zmiany i gotowym do wzięcia na swe barki nowych – prawnych i pozaprawnych – zjawisk współczesności.

Oczywiście, lata 1989 i 1990 – postanowienia Okrągłego Stołu oraz radykalne przekształcenie wizji ustroju państwa i sądów oraz pojmowania funkcji procesu

⁴ Ustawa z dnia 15 lutego 1962 r. o zmianie przepisów postępowania w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 10, poz. 46).

⁵ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 43, poz. 296).

⁶ Publicznie ogłoszono trzy projekty nowego kodeksu postępowania cywilnego – z 1955, 1960 i 1964 r.

– przyniosły przełom i wymusiły wiele zmian. Były one jednak podejmowane rozważnie, z namysłem, w sposób stroniący od radykalizmu, z intencją ocalenia tego, co dobre i skuteczne. Zdawano sobie sprawę, że prawo procesowe cywilne ma dużą bezwładność, w związku z czym nie poddaje się zmianom nazbyt śmiałym i nowatorskim; sprzężone silnie z interesami prywatnymi obywateli wymaga uwzględniania także świadomości społecznej, wpływając na nią wprawdzie, ale nie wyprzedzając jej zbyt raptownie.

Pierwszym krokiem na drodze odnowy kodeksu postępowania cywilnego i przystosowania go do nowej rzeczywistości była ustawa z dnia 13 lipca 1990 r.⁷, która przez wyeliminowanie przepisów faworyzujących jednostki gospodarki społecznej doprowadziła do zrównania podmiotów występujących w procesie. W ten sposób polski proces cywilny stosunkowo łatwo pożegnał się z zasadą ochrony własności społecznej, a wzmocnieniu uległa zasada równouprawnienia stron.

Kolejny ważny krok został uczyniony ustawą z dnia 1 marca 1996 r.⁸ Tym razem doszło do wyraźnego wyłomu w zasadzie prawdy obiektywnej oraz ożywienia zasady kontradyktoryjności i dyspozycyjności. Okazało się jednak, że dogmat „prawdy obiektywnej” jest tak mocno wdrukowany w świadomość społeczną oraz w sposób tak bardzo skomplikowany zaszyfrowany w przepisach kodeksu, że po kilku latach konieczne stały się dalsze zmiany w tym zakresie. Poza tym, i to był także bardzo istotny efekt noweli z 1996 r., zniesiono dwuinstancyjność oraz towarzyszącą jej rewizję nadzwyczajną, wprowadzając system trójinstancyjny, oparty na apelacji tzw. pełnej oraz kasacji. I w tym wypadku wyszło na jaw, że model kasacji, kopiujący bezkrytycznie kasację przedwojenną, będzie wymagał w przyszłości istotnych korekt.

Kierunek zmian wytyczony w 1996 r. został podtrzymany w ustawie z dnia 24 maja 2000 r.⁹, która umocniła zasadę szybkości (sprawności) postępowania oraz zasadę koncentracji materiału dowodowego, jak też nadała bardziej wyraźny profil kasacji, która przez pewien czas zawisała między konstrukcją zwyczajnego i nadzwyczajnego środka odwoławczego.

Kolejny etap zmian kodeksu postępowania cywilnego wyznaczyła ustawa z dnia 2 lipca 2004 r.¹⁰, przewidująca wyłączenie możliwości orzekania przez sąd o roszczeniach stron z urzędu. Duże znaczenie miały również zmiany „oczyszczające” kodeks z reliktywów zasady prawdy obiektywnej, polegające na wyeliminowaniu tych unormowań, które nie zostały usunięte wcześniej, przy okazji

⁷ Ustawa z dnia 13 lipca 1990 r. o powołaniu sądów apelacyjnych oraz o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, Kodeks postępowania cywilnego, Kodeks postępowania karnego, o Sądzie Najwyższym, o Naczelnym Sądzie Administracyjnym i o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz.U. Nr 53, poz. 306).

⁸ Ustawa z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej – Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 43, poz. 189).

⁹ Ustawa z dnia 24 maja 2000 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz ustawy o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. Nr 48, poz. 554 ze zm.).

¹⁰ Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 172, poz. 1804).

nowelizacji z 1996 i 2000 r. Bardzo istotna była ustawa z dnia 22 grudnia 2004 r.¹¹, reformująca kasację w kierunku wyznaczanym przez jej prawnodogmatyczny wzorzec nadzwyczajnego środka zaskarżenia przysługującego od prawomocnych orzeczeń sądu drugiej instancji – kasację zastąpiono wówczas skargą kasacyjną – oraz wprowadzająca do polskiego procesu cywilnego skargę o stwierdzenie niezgodności prawomocnego orzeczenia z prawem.

Ostatnimi poważnymi, przemyślanymi i dobrze zaplanowanymi zabiegami legislacyjnymi przystosowującymi kodeks z 1964 r. do wymagań współczesności i zachodzących przemian były – obok doraźnych zmian przystosowujących do wymagań regulacji europejskich – ustawy z lat 2005–2008, reformujące gruntownie przepisy o sędzie polubownym¹² oraz o międzynarodowym postępowaniu cywilnym¹³, a także ustawa wprowadzająca instytucję mediacji¹⁴. Projekty wszystkich omówionych zmian przygotowała, poddała dyskusji i rekomendowała ustawodawcy Komisja Kodyfikacyjna Prawa Cywilnego, kierowana przez Zbigniewa Radwańskiego, a następnie przez Tadeusza Erecińskiego.

Kolejnym krokiem, nieodzownym, bo wymuszonym ogólną sytuacją normatywną, ale wspieranym zarazem spójną ideą doktrynalną oraz jasno sformułowanymi oczekiwaniami praktyki, było przystąpienie do prac nad nowym – nowym i nowoczesnym, wchodzącym głęboko w XXI wiek – kodeksem postępowania cywilnego¹⁵. Prace nad nim zostały jednak przerwane w połowie grudnia 2015 r. wraz z likwidacją Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego; dzieło zmian doraźnych trafiło w ręce sędziów – urzędników Ministerstwa Sprawiedliwości, a raczej pozaprawne zmarginalizowały dialog społeczny i naukowy oraz kompetencje merytoryczne¹⁶.

Obydwa kodeksy, z 1930 r. i z 1964 r., mimo pewnych różnic – w niektórych okresach narastających, a w innych malejących – mają tego samego „procesowego ducha”. Wyrastają ze wspólnych lub bliskich sobie korzeni i choć kodeks powojenny starał się nadać starym, naczelnym zasadom procesowym „nową” treść, to w gruncie rzeczy – po rzuceniu z niego w latach 90. tej powłoki – okazał się w swych zrębach kodeksem nowoczesnym, pozwalającym zbliżyć postępowanie cywilne do klasycznego, demokratycznego modelu liberalnego, upatrującego główną funkcję sądów, stanowiących element monteskiuszowskiego podziału władz, w ochronie praw obywateli wyposażonych w oręż umożliwiający im

¹¹ Ustawa z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2005 r. Nr 13, poz. 98).

¹² Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 178, poz. 1478).

¹³ Ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 234, poz. 1571).

¹⁴ Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 172, poz. 1438).

¹⁵ Por. T. Ereciński, *O potrzebie nowego kodeksu postępowania cywilnego*, PiP 2004/4, s. 3; W. Broniewicz, *Czy potrzebny jest nowy kodeks postępowania cywilnego*, PiP 2004/4, s. 11; K. Weitz, *Czy nowa kodyfikacja postępowania cywilnego?*, PiP 2007/3, s. 13

¹⁶ Skutki tego posunięcia pouczająco ilustruje tzw. duża zmiana kodeksu postępowania cywilnego z 2019 r. (ustawa z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. poz. 1469).

wolne, zależne tylko od ich autonomicznych decyzji, dochodzenie swoich praw, ale zarazem czynieniu ich współodpowiedzialnymi za wynik procesu.

V.

W obu kodeksach znalazło się wiele konstrukcji stworzonych i przetestowanych w ustawodawstwie francuskim, niemieckim i austriackim, funkcjonujących w wolnej Polsce także w ramach prawa dzielnicowego. Z tego względu w znacznym stopniu ocalał i zachował aktualność bogaty dorobek myśli prawniczej z przełomu wieku XIX i XX oraz z okresu międzywojennego, a także z czasów powojennych poprzedzających wejście w życie kodeksu postępowania cywilnego. To samo dotyczy orzecznictwa Sądu Najwyższego, który powstał już w dniu 1 września 1917 r. i od razu rozpoczął swą działalność judykacyjną. Liczne instytucje stanowiące element prawa dzielnicowego obowiązującego w Polsce przed wojną oraz rozmaite – powstające przy ich stosowaniu – „procesowe przypadki” stały się zatem przedmiotem rozstrzygnięć także polskiego Sądu Najwyższego. Wiele z nich zachowało aktualność, a zwłaszcza te, które dotyczą instytucji recypowanych do kodeksu postępowania cywilnego z 1964 r. lub przeniesionych do niego dopiero w latach 90. ubiegłego stulecia, po demokratycznym przełomie ustrojowym. Orzeczenia te są wciąż chętnie wykorzystywane w praktyce sądowej oraz w nauce, co dotyczy także pozycji piśmiennictwa, aktualnych do dzisiaj lub mających z przepisami kodeksu ścisły związek.

Dorobek piśmienniczy i orzeczniczy łączący się z kodeksem postępowania cywilnego, pochodzący z wieku XIX oraz z okresu międzywojennego, jest rozproszony, nierzadko zapoznany, ale zawsze trudno dostępny dla współczesnego „zwykłego” prawnika, który chce dotrzeć do poszukiwanej lub oczekiwanej pozycji szybko i bez większego mozółu. Dawne publikacje prawnicze wielokrotnie miały charakter nieregularny, a nakłady były niewielkie, przy czym wiele egzemplarzy i roczników bibliotecznych zaginęło bezpowrotnie w pożodze wojennej. Dotyczy to zarówno bibliografii Karola Estreichera (starszego)¹⁷, także w wersji elektronicznej¹⁸, jak i polskiej bibliografii prawniczej XIX i XX wieku Adolfa Suligowskiego, obu sporządzonych na wysokim poziomie naukowym, ale jednak mało przydatnych z praktycznego punktu widzenia. Owszem, sporadycznie ukazywały się takie, ale miały charakter efemeryczny i fragmentaryczny. Przykładem z dziedziny prawa procesowego cywilnego mogą być zbiory orzecznictwa opracowane przez Adama Słomińskiego¹⁹ lub Bronisława Feller²⁰. Przez pewien czas w formie wymiennokartkowej prowadzono „Bibliotekę Orzecznictwa” (red. działu cywilnego Tadeusz H. Godłowski) oraz „Systematyczny Przegląd Orzecznictwa” (red. Ignacy Rosenblüth). Interesującą inicjatywą był wychodzący

¹⁷ Karol Estreicher, *Bibliografia polska*, wydawana od 1872 r. Dzieło kontynuowali: syn Stanisław i wnuk Karol (do 1951 r.).

¹⁸ <https://www.estreicher.uj.edu.pl/home/>

¹⁹ *Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izby Pierwszej Cywilnej, dotyczące b. Królestwa Kongresowego, z lat trzynastu – 1917–1929 włącznie*, Łódź 1931.

²⁰ *Kodeks postępowania cywilnego z orzecznictwem Sądu Najwyższego i Sądów Apelacyjnych, nowymi ustawami, okólnikami i rozporządzeniami Min. Sprawiedliwości, Komunikacji oraz Skarbu z 1937 r. na 926 stronach*, Warszawa 1937 (kolejne wydania w 1938 i 1939 r.).

od stycznia 1938 r. miesięcznik „Prasa Prawnicza” (red. Adam Daniel Szczygielski), mający na celu przegląd wszystkich ukazujących się wówczas periodyków prawniczych, których wychodziło ok. 50.

Okres powojenny jest opracowany dużo lepiej i dokładniej, głównie dzięki *Polskiej Bibliografii Prawniczej*, wydawanej przez Instytut Nauk Prawnych PAN od 1965 r., a także *Bibliografii prawa i postępowania cywilnego* Zbigniewa Trybalskiego, obejmującej lata 1945–1981, oraz – będącej jej kontynuacją, mniej jednak dokładną – *Bibliografii prawa i postępowania cywilnego* Alfreda Goli i Tadeusza Żyznowskiego, obejmującej lata 1982–1990. Opracowania te to klasyczne opracowania bibliograficzne oparte na metodzie podmiotowo-przedmiotowej, która zapewnia względną rzetelność oraz odnalezienie pozycji znanych, ale nie ułatwia poszukiwania pozycji nieznanymi, według kryterium bardziej szczegółowego niż szeroko określany „przedmiot”. Z tego względu w praktyce prawniczej bardzo przydatne i łatwe w użyciu są opracowania bibliograficzne osadzone na podstawie i strukturze kodeksu, ułożone i posegregowane według jego artykułów (paragrafów, ustępów). W swoim czasie dużym powodzeniem cieszyły się opracowania Witolda Świąćckiego (*Orzecznictwo powojenne Sądu Najwyższego w sprawach cywilnych*, Łódź 1948), Kazimierza Lipińskiego (*Kodeks postępowania cywilnego z orzecnictwem okresu powojennego i komentarzem*, Warszawa 1957 i 1961), Kazimierza Lipińskiego i Janusza Pietrzykowskiego (*Kodeks postępowania niespornego*, Warszawa 1959) oraz Jana Krajewskiego i Kazimierza Piaseckiego (*Kodeks postępowania cywilnego. Tekst, orzecznictwo, piśmiennictwo*, Warszawa 1968 i 1977). W latach 90. ubiegłego wieku ukazały się podobne, dużo obszerniejsze zbiory Jacka Gudowskiego (*Kodeks postępowania cywilnego. Tekst, orzecznictwo, piśmiennictwo*, Warszawa 1998, następnie w formie wymiennokartkowej, Warszawa 1999–2011).

Oddawany teraz w ręce P.T. Czytelników tom jest także takim opracowaniem, wychodzącym naprzeciw oczekiwaniom praktyki, wypełniającym istotną lukę wydawniczą oraz stanowiącym remedium na niedostatki współczesnych publikacji. Wydawnictwo Wolters Kluwer zdecydowało się wydać w formie książkowej oraz elektronicznej moje zbiory bibliograficzne dotyczące kodeksu cywilnego, kodeksu postępowania cywilnego oraz kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, gromadzone od 40 lat, najpierw w formie tradycyjnej, a od 30 lat w formie elektronicznej, obejmujące obecnie – w dziedzinie prawa cywilnego – ok. 70 000 pozycji, w tym ponad 30 000 orzeczeń Sądu Najwyższego oraz grubo ponad 30 000 pozycji piśmiennictwa. Zbiór obejmuje ponad 15 000 orzeczeń i ok. 12 000 pozycji piśmiennictwa dotyczących kodeksu postępowania cywilnego albo wiążących się z nim ściśle lub pośrednio. Pozycje piśmiennicze obejmują okres od 1830 r., a orzeczenia Sądu Najwyższego od 1918 r. – wszystkie znajdują się w pięciu tomach pt. *Kodeks postępowania cywilnego – orzecznictwo, piśmiennictwo*. Całość opatruje znak „GUDI-LEX”, noszony przez moje zbiory od chwili ich powstania.

Obecna edycja – dotycząca kodeksu postępowania cywilnego – stanowi kontynuację rozpoczętego w 2018 r. cyklu „GUDI-LEX”, zainicjowanego opracowaniem orzecznictwa i piśmiennictwa do kodeksu cywilnego (4 tomy, 5 woluminów).

TYTUŁ I

PRZEPISY OGÓLNE

Art. 506. [Wszczęcie postępowania nieprocesowego]

Sąd wszczyna postępowanie nieprocesowe na wniosek; w wypadkach wskazanych w ustawie sąd może wszcząć postępowanie także z urzędu.

ORZECZNICTWO	51
PIŚMIENNICTWO	55
Postępowanie nieprocesowe – ogólnie	55
Wszczęcie postępowania	59
Varia	59

ORZECZNICTWO

Przepisy ustawy o postępowaniu cywilnym [kodeksu postępowania cywilnego] nie wzbraniają łączenia w jednym podaniu [piśmie] skargi [wniosku] o przyznanie praw do spadku [o stwierdzenie nabycia spadku] ze skargą [wnioskiem] o podział spadku, o ile skargi [sprawy] należą do właściwości jednego i tegoż samego sądu i ulegają rozpoznaniu jednakowym trybem postępowania.

orzeczenie SN z 3 listopada 1924 r., I C 1198/23, Zb.Urz. 1924, poz. 158

Przy istnieniu przesłanek z art. 202 [191] k.p.c. dopuszczalne jest łączenie w jednym wniosku żądania kilku stwierdzeń praw do spadku [nabycia spadku]. W takim wypadku wpis stały powinien być pobrany od każdego żądania osobno.

orzeczenie SN z 25 maja 1948 r., C.I. 295/48, PiP 1948/9–10, s. 151; PN 1948/9–10, s. 301 z notką B. Dobrzańskiego

Sąd powinien wszcząć postępowanie, jeżeli wniosek został zgłoszony przez kilka osób, z których choćby jedna uprawniona jest do zgłoszenia tego wniosku.

orzeczenie SN z 21 października 1948 r., Po.C. 276/48, PN 1949/3–4, s. 311 i 326

Dniem wszczęcia postępowania nieprocesowego jest dzień, w którym wniosek wszczynający postępowanie wpłynął do sądu lub został nadany pod adresem sądu w polskim urzędzie pocztowym.

orzeczenie SN z 2 lipca 1949 r., Kr.C. 199/49, PN 1949/9–10, s. 352

Postępowanie o ustalenie treści niesporządzonego aktu urodzenia toczy się przed sądem w trybie niespornym [nieprocesowym] i w braku przepisu szczególnego podlega wszczęciu tylko na wniosek osoby zainteresowanej.

orzeczenie SN z 11 stycznia 1957 r., 2 CR 1014/56, RPEiS 1958/3, s. 332

Dopuszczalność zmiany wniosku na pozew wynika z przepisów kodeksu. Według art. 193 § 1 k.p.c. zmiana powództwa jest dopuszczalna, jeżeli nie wpływa na właściwość sądu. Ponieważ przepisy z zakresu postępowania nieprocesowego nie zawierają odpowiedniej normy, postanowienia art. 193 § 1 poprzez normę odsyłającą art. 13 § 2 k.p.c. stosują się „odpowiednio” w postępowaniu nieprocesowym. Przy równorzędności obu trybów oznacza to możliwość zmiany wniosku na pozew, zwłaszcza gdy oba żądania mają za swój przedmiot spór o prawo.

Pomiędzy pierwotnym a następnym żądaniem powinna istnieć więź materialnoprawna i logiczny związek; powinny one mieścić się w granicach tego samego stosunku prawnego.

postanowienie SN z 2 czerwca 1965 r., II CZ 51/65, niepubl.

! Przystąpienie prokuratora do toczącego się postępowania o ubezwłasnowolnienie nie jest jednoznaczne ze złożeniem wniosku przez prokuratora i wobec tego nie sanuje braku legitymacji do wszczęcia postępowania.

Z uzasadnienia:

Uprawnienie do wszczęcia postępowania stanowi materialnoprawną przesłankę poszukiwania ochrony prawnej na drodze sądowej. Prawo materialne bowiem, a nie procedura decyduje o tym, kto może poszukiwać ochrony prawnej. O istnieniu lub braku przesłanek materialnych sąd zawsze rozstrzyga orzeczeniem merytorycznym.

! Wniosek pochodzący od osoby nieuprawnionej do jego zgłoszenia podlega oddaleniu, a nie odrzuceniu.

orzeczenie SN z 7 stycznia 1966 r., I CR 371/65, OSNCP 1966/7–8, poz. 133; OSNPG 1966/10, poz. 44; PiP 1967/12, s. 1068 z glosą J. Jodłowskiego; NP 1967/5, s. 627 i NP 1968/4, s. 617 z omówieniem E. Wengerka, *Przegląd orzecznictwa*; PiP 1968/7, s. 137 z omówieniem W. Siedleckiego, *Przegląd orzecznictwa*

Sąd, któremu na podstawie art. 7 ust. 3 dekretu z dnia 13 września 1946 r. – o rozgraniczeniu nieruchomości (Dz.U. Nr 53, poz. 298) sprawa o rozgraniczenie zostaje przekazana, nie jest uprawniony do oceny i kontroli, czy pierwsza faza postępowania rozgraniczeniowego toczyła się bez naruszenia przepisów dekretu. Z chwilą przekazania przez organ do spraw geodezji sądowi powiatowemu [rejonowemu] sprawy o rozgraniczenie, postępowanie zaczyna się więc toczyć na nowo. Toteż wnioskodawcą w rozumieniu art. 506 k.p.c. jest ten, kto swoim zachowaniem, zwłaszcza – niedopuszczeniem do zawarcia ugody przed geodetą – spowodował, że powołanym do rozpoznania sprawy o rozgraniczenie stał się sąd powiatowy.

postanowienie SN z 19 lutego 1971 r., III CRN 470/70, RPEiS 1971/4, s. 255

!! W wypadku gdy sprawa o rozgraniczenie została wszczęta przed organem administracyjnym na wniosek osoby zainteresowanej, osoba ta pozostaje nadal wnioskodawcą w postępowaniu przed sądem.

uchwała SN z 18 lutego 1983 r., III CZP 2/83, OSNCP 1983/10, poz. 152; OSNPG 1983/11, poz. 39; NP 1985/6, s. 100 z glosą A. Irli

Z wnioskiem o podział uzupełniający [majątku wspólnego] mogą wystąpić również spadkobiercy jednego z byłych małżonków, gdy zachodzi potrzeba przeprowadzenia prócz postępowania o podział majątku wspólnego także postępowania o dział spadku po zmarłym, byłym małżonku – oba te postępowania mogą być połączone.

postanowienie SN z 14 lipca 1983 r., IV CR 282/83, niepubl.

Przepisy kodeksu postępowania cywilnego nie wykluczają możliwości objęcia jednym wnioskiem żądania działu spadku i zniesienia współwłasności z żądaniem rozstrzygnięcia, której z osób bliskich byłego członka spółdzielni mieszkaniowej służy przewidziane w art. 221 prawa spółdzielczego o przyjęcie do spółdzielni i o przydział lokalu. Możliwość taka występuje, gdy osoby bliskie ubiegające się o spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu należą do osób roszcujących sobie prawo do spadku (przedmiotu współwłasności), gdy sąd jest właściwy dla każdego z tych żądań i gdy prezes sądu wyda zarządzenie o rozpoznaniu sprawy w składzie jednego sędziego bez udziału ławników.

postanowienie SN z 7 grudnia 1990 r., III CRN 408/90, OSP 1991/9, poz. 228; PS 1992/4, s. 90 z omówieniem J. Gudowskiego, *Przegląd orzecznictwa*

W postępowaniu nieprocesowym stan sprawy w toku następuje z chwilą doręczenia wniosku uczestnikom postępowania, a gdy jedynym uczestnikiem jest wnioskodawca lub gdy postępowanie wszczęto z urzędu – z chwilą podjęcia przez sąd pierwszej czynności przygotowawczej zmierzającej do rozstrzygnięcia sprawy (art. 192 pkt 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.).

Z uzasadnienia:

Wniesienie wniosku o wszczęcie postępowania nieprocesowego wywołuje, z pominięciem nieistotnych odrębności, te same skutki procesowe, co wniesienie pozwu. Wpływ wniosku waży więc na ocenie właściwości sądu oraz jurysdykcji krajowej (art. 15 § 1 i art. 1097 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.), jak też pociąga za sobą podjęcie przez przewodniczącego czynności polegających na zbadaniu, czy wniosek spełnia wymogi formalne, czy został należycie opłacony oraz czy nie zachodzi brak którejkolwiek z przesłanek procesowych.

postanowienie SN z 26 marca 1992 r., I CRN 19/92, Inf.Pr. 1990/7–12, poz. 38; PS 1994/9, s. 72 z omówieniem J. Gudowskiego, *Przegląd orzecznictwa*

Rozpoznanie sprawy, wszczętej na skutek wniosku o ponowne stwierdzenie nabycia spadku jako sprawy o zmianę poprzednio wydanego postanowienia, wymaga zmiany zawartego w nim żądania, nie jest więc możliwe odmienne potraktowanie takiego wniosku przez sąd z urzędu.

postanowienie SN z 6 września 1994 r., III CRN 36/93, OSNC 1995/1, poz. 20; PS 1998/4, s. 89 z omówieniem J. Gudowskiego, *Przegląd orzecznictwa*

Zgłoszenie w jednym wniosku żądań stwierdzenia nabycia spadku i jego działu, a także zniesienia współwłasności, stanowi kumulację roszczeń dopuszczalną na gruncie postępowania nieprocesowego na podstawie art. 191 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. (por. także art. 681 i 689 k.p.c.). Dział spadku (i związane z nim zniesienie współwłasności) może jednak nastąpić dopiero po

Tom IV zawiera orzecznictwo Sądu Najwyższego z lat 1922–2020 oraz piśmiennictwo z lat 1872–2020, dotyczące art. 506–757 Kodeksu postępowania cywilnego lub zachowujące ścisły związek z jego przepisami.

Na publikację składa się część bogatych zbiorów bibliograficznych autora, obejmujących prawie 100 000 pozycji. Liczy ona ok. 15 000 orzeczeń przypisanych do poszczególnych artykułów Kodeksu oraz tyleż pozycji piśmiennictwa. W zbiorze umieszczono wszystkie orzeczenia opublikowane – ze wskazaniem opracowanych do nich glos, notek, omówień lub komentarzy – niepublikowane natomiast tylko te, które autor uznał za ważne, istotne lub z innych powodów warte upowszechnienia.

Czytelnik zmagający się z jakimś problemem prawnym lub odczuwający niedostatek wiedzy może sięgnąć do wykazów orzecznictwa i piśmiennictwa umieszczonych pod określonym artykułem Kodeksu postępowania cywilnego – znajdzie tam z łatwością wszystkie orzeczenia dotyczące tego artykułu lub kwestii prawnej w tym artykule unormowanej. Znaczenie poszczególnych orzeczeń zostało zaznaczone przez autora stosownymi piktogramami.

Dzieło – będące owocem ponad 40-letniej bibliograficznej działalności autora – zostało sporządzone z nadzwyczajną, niespotykaną już dzisiaj skrupulatnością i rzetelnością.

Stanowi kontynuację cyklu „GUDI-LEX”, rozpoczętego w 2018 r. zbiorem orzecznictwa i piśmiennictwa do Kodeksu cywilnego (4 tomy, 5 woluminów). Jest także zapowiedzią wydania podobnej publikacji dotyczącej Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego.

Jacek Gudowski – sędzia Sądu Najwyższego w stanie spoczynku, przez 30 lat orzekający w Izbie Cywilnej; do 2015 r. członek Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego; autor wielu cenionych na rynku publikacji z dziedziny prawa cywilnego oraz ustroju sądów – komentarzy, opracowań systemowych, artykułów i przeglądów orzecznictwa. Zgromadził bogaty zbiór zapisów bibliograficznych dotyczących prawa cywilnego, obejmujących XIX, XX i XXI wiek. W 2017 r. udzielił Krzysztofowi Sobczakowi obszernego wywiadu, który ukazał się w książce *Państwo prawa to niezależne sądy* (Warszawa 2018).

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45
ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL
WWW.PROFINFO.PL